

Strategia Polski Zachodniej

W pięciu regionach Polski Zachodniej, a więc na Opolszczyźnie, Dolnym Śląsku, w województwach: lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim zamieszkuje obecnie ponad 10 mln osób. Jest to 26,2% ludności Polski. Obszar Polski Zachodniej obejmuje 30,7% powierzchni kraju¹. Po II wojnie światowej obszar tychże regionów, z wyjątkiem Wielkopolski, został zamieszkały przez Polaków, którzy przyjeżdżali tam, wyrzuceni z kresów wschodnich II RP i przemierzający się z centralnej części kraju. Mieszkańcy województw zachodnich przebyli długą drogę, zanim poczuli się na tych obszarach jak u siebie. Dopiero od dekady w pamiętnikach, dziennikach, autobiografiach możemy dostrzec takie sformułowania jak: „moja ulica”, „moje miasto”, „nasze góry”². Wcześniej ojczyzna prywatna nie była wiązana z tymi terenami. Przewycięzenie obcości, bycia nie u siebie to ogromnie ważne procesy w tworzeniu się tożsamości lokalnej i regionalnej. Bez własnej tożsamości trudno nawiązywać autentyczną współpracę, a wcześniej – być w pełni gospodarzem. Pojawiające się w ostatnich latach w regionach Zachodniej Polski przykłady wielorakiej współpracy na płaszczyźnie lokalnej, między społecznościami, instytucjami lokalnymi, regionalnej i międzyregionalnej nie byłyby możliwe, gdyby nie kształtująca się tożsamość, przywiązanie do tych ziem, a także proces tworzenia się społeczeństwa obywatelskiego.

¹ O. Małyшко, *Bezpieczeństwo energetyczne Polski Zachodniej*, Wydawnictwo Uczelniane, Szczecin 2011.

² A. Tutaj, J. Tutaj, *Aus den Kresy nach Schlesien. Die Integraytion der polnischen Vertriebenen*, [w:] *Soziale Konflikte und nationale Grenzen in Ostmitteleuropa*, Berlin 2006, s. 33.

Potencjał makroregionu

Regiony Polski Zachodniej to pomostowy obszar między Polską a Unią Europejską, Europą Zachodnią, to obszar bezpośrednio graniczący z Niemcami – od zachodu i Republiką Czeską – od południa. Filarem łączącym pięć województw jest, oprócz transgranicznego położenia, rzeka Odra oraz wola współpracy ponadregionalnej wyrażana przez zarządy województw, czyli organy wykonawcze samorządów województwa. Podstawą inicjatywy Polska Zachodnia jest porozumienie zawarte w dniu 26 sierpnia 2010 roku w Szczecinie pomiędzy pięcioma województwami, którego treścią było m.in.: podjęcie prac nad strategią Polski Zachodniej, a także nad priorytetowymi obszarami wsparcia: komunikacją, społeczeństwem informacyjnym, nauką i jej współpracą z gospodarką, bezpieczeństwem energetycznym, zasobami wodnymi i ochroną przeciwpowodziową, planowaniem przestrzennym i rozwojem miast³. W lutym 2011 roku przygotowano raport metodyczny dotyczący identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej⁴ a w listopadzie tego samego roku przekazano województwom *Diagnozę Strategiczną Polski Zachodniej*. W kolejnym roku przygotowano *Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej*.

Polska Zachodnia nie jest obszarem jednorodnym. Występują wewnętrzne różnicowania, i tak np.: Dolny Śląsk i Wielkopolska to jedne z najsilniejszych regionów w kraju, oba wyraźnie przekraczają średnią krajową PKB *per capita*, natomiast województwa lubuskie i opolskie zajmują w rankingu 10. i 11. pozycję na 16 województw (zachodniopomorskie – 7. miejsce)⁵. Wszystkie województwa znajdują się w orbicie wpływów silnego bieguna wzrostu, jakim jest metropolia berlińska, mniejszy wpływ wywiera Praga i Kopenhaga. Z większości stolic regionów Polski Zachodniej jest bliżej i szybciej można się dostać do stolicy Niemiec i Czech niż do Warszawy. Polska Zachodnia jest regionem o wysokiej atrakcyjności dla inwestorów. Na jej terenie funkcjonuje 39% spółek z udziałem zagranicznym zarejestrowanych w kraju. Do najważniejszych zasobów tego obszaru należą: miedź, srebro, węgiel brunatny, gaz ziemny i ropa naftowa, kamień – bazalt, granit, a także walory turystyczne, jakim cechują się Sudety i Bałtyk. Makroregion jest ważny dla kraju ze względu na takie sektory gospodarki jak: rolnictwo, przemysł wydobywczy, energetyka i produkcja energii, przemysł przetwórczy oraz rozwinięte usługi. Potencjał badawczo-rozwojo-

³ W. Dziemianowicz, J. Szlachta, *Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej*, Geoprofit, Warszawa 2011.

⁴ W. Dziemianowicz, J. Szlachta, *Raport metodyczny dotyczący identyfikacji i analizy potencjałów rozwojowych Polski Zachodniej – Polska Zachodnia 2020*, Geoprofit, Warszawa 2011.

⁵ Tamże, s. 23.

wy skoncentrowany jest we Wrocławiu i Poznaniu⁶. Polska Zachodnia jest regionem o wysokiej przedsiębiorczości – liczba zarejestrowanych tu przedsiębiorstw jest zdecydowanie wyższa niż w pozostałych częściach kraju – 143%.

Dlaczego Polska Zachodnia?

Przesłanki o podjęciu współpracy w ramach Polski Zachodniej w moim przekonaniu można sprowadzić do następujących czynników:

Wypracowanie wspólnej płaszczyzny oddziaływania do wewnątrz – w relacjach z rządem i najbliższymi regionami, a także na zewnątrz – z Unią Europejską, Niemcami i Czechami, a także Brandenburgią z Berlinem.

Najbliższe sąsiedztwo na poziomie krajowym generuje coraz słabsze impulsy rozwojowe, dlatego wspólne projekty wiążące regiony z zachodnim i południowym sąsiadem są niezbędnym działaniem prorozwojowym, co zarządy regionów zachodniej Polski dostrzegły i co stało się podstawą wzajemnej wymiany spostrzeżeń.

Tworzenie wspólnych makroregionalnych projektów służących kilku regionom i finansowanych z różnych źródeł.

Wzajemne stymulowanie i aktywizowanie do odważnych, konsekwentnych i efektywnych działań na rzecz społeczeństwa żyjącego w dorzeczu Odry pomiędzy Sudetami i Bałtykiem.

Strategia Rozwoju Polski Zachodniej

Przyjęta przez Radę Ministrów w kwietniu 2014 roku Strategia Rozwoju Polski Zachodniej zakłada, że głównym kierunkiem rozwoju makroregionu jest zwiększenie jego konkurencyjności w wymiarze europejskim, dzięki efektywnemu wykorzystaniu jego potencjałów. Wizja makroregionu zawiera się w haśle: „Polska Zachodnia – region dorzecza Odry – współpracujący, kreatywny, atrakcyjny, mobilizujący, otwarty”.

Celami Strategii są:

1. Integracja przestrzenna i funkcjonalna makroregionu, poprzez wzmocnienie wewnętrznych powiązań pomiędzy głównymi miastami Polski Zachodniej, zwiększenie dostępności transportowej makroregionu z Berlinem, Dreznem, Pragą i Wiedniem, a także Katowicami, Warszawą i Gdańskiem, modernizację odrzańskiej drogi wodnej.
2. Budowa oferty gospodarczej, poprzez: wspieranie nowoczesnych rozwiązań w wiodących branżach gospodarczych makroregionu, rozwój i profesjonaliz-

⁶ Tamże, s. 24.

zaczę działalności ośrodków innowacji i przedsiębiorczości, tworzenie zachęt do inwestowania, tworzenie i rozwój ponadregionalnych produktów turystycznych.

3. Wzmacnianie potencjału naukowo-badawczego, poprzez budowanie oferty edukacyjnej na potrzeby gospodarki opartej na wiedzy⁷.

Głównym źródłem finansowania będą środki unijne, zaprogramowane przede wszystkim w krajowych i regionalnych programach operacyjnych (PO). W krajowych PO zostaną przewidziane preferencje dla wyboru projektów o charakterze ponadregionalnym. Za pomocą Strategii Polska Zachodnia zakotwiczyła swoje makroregionalne priorytety w centralnym systemie wsparcia. Długi proces prac nad dokumentem, prowadzonych przez województwa i Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, przynosi obecnie owoce, m.in. w postaci ośmiu projektów kluczowych, które zostaną zrealizowane jako w pierwszej kolejności. Należą do nich przedsięwzięcia infrastrukturalne (rozbudowa Odrzańskiej Drogi Wodnej, poszczególnych odcinków linii kolejowych i dróg ekspresowych), rozwój ponadregionalnych specjalistycznych centrów medycznych, inwestycje w sieci energetyczne oraz współpraca ośrodków akademickich i instytutów badawczych z podmiotami gospodarczymi.

Dokument nawiązuje do współpracy ze wschodnioniemieckim sąsiadem. Bliskość Niemiec, silnego partnera gospodarczego o wysokim stopniu innowacyjności, traktowana jest jako ważny potencjał Polski Zachodniej. Postuluje się pogłębienie międzynarodowej kooperacji gospodarczej oraz naukowo-badawczej makroregionu m.in. poprzez intensyfikację współpracy transgranicznej. Strategia mogłaby więc stanowić podstawę dla dialogu w ramach Partnerstwa-Odra na temat wspólnych celów, ale także różnych priorytetów.

Dokument zawiera praktyczne dane, mapy i analizy SWOT, które oferują bazę porównawczą dla analogicznych zbiorów danych wschodnioniemieckich krajów związkowych. Zapewne wszyscy chętnie poznalibyśmy wyniki zawierające podobieństwa i różnice, zwłaszcza że dopiero takie porównanie potencjałów kooperacyjnych uwidoczni słabe i mocne strony całego obszaru Partnerstwa-Odra. Analiza porównawcza z perspektywy gospodarki, planowania przestrzennego, transportu oraz polityki edukacyjnej pozwoliłaby na sformułowanie wniosków ważnych dla wspólnego budowania przyszłości naszych sąsiednich makroregionów. Kraj związkowy Berlin obserwuje z dużym zainteresowaniem zmiany w Polsce Zachodniej, których celem jest stworzenie

⁷ *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej*, Warszawa 2014.

innowacyjnego i konkurencyjnego regionu. Z tego powodu Administracja Senacka ds. Gospodarki, Technologii i Badań Naukowych w marcu wzięła udział w konsultacjach społecznych projektu Strategii. Zgłoszona przez Berlin uwaga dotycząca turystyki została uwzględniona przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Dzięki temu projekt „Współpraca turystyczna w ramach Partnerstwa-Odra” został wymieniony w Strategii jako pozytywny przykład działań ponadregionalnych i transgranicznych w obszarze turystyki. Ważnym elementem w podejmowaniu jakiegokolwiek współpracy i podjętych wspólnie działań jest system ewaluacji, system monitoringu realizacji podjętych zamierzeń. System ewaluacji Strategii Rozwoju Polski Zachodniej oparty jest na przeprowadzeniu monitoringu o charakterze horyzontalnym przez ministerstwo, a ewaluacji punktowych przez zarządy województwa.

Wspólne działania i projekty

W 2013 i 2014 roku zarządy województw Polski Zachodniej podjęły próbę stworzenia w ramach programów europejskiej polityki spójności osobnego programu operacyjnego dla Polski Zachodniej wzorem Programu Operacyjnego dla Polski Wschodniej. Niestety polskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, jak również Komisja Europejska nie wyraziły na niego zgody ze względu na fakt, iż ten makroregion jest najbogatszą częścią Polski, a polityka spójności skierowana jest na wyrównywanie poziomu życia w Unii Europejskiej oraz dlatego, że wartość PKP tego makroregionu już w połowie obecnego okresu programowania przekroczy 75% PKB średniej unijnej. Innym przykładem było wspólne działanie – tym razem zakończone sukcesem, odnoszące się do jednorodnego stanowiska w sprawie kluczowych projektów makroregionu, które poszczególne regiony prezentowały podczas negocjacji z rządem na temat kontraktów terytorialnych. Od kilku lat ministerstwo uzgadnia z samorządami najważniejsze projekty inwestycyjne, a także wspólnie przyporządkowywane są źródła finansowania. Oczywiście w praktyce stanowisko rządu jest nadrzędne. Jednak w celu uzyskania porozumienia z władzami w Warszawie wszystkie województwa uzgodniły projekty międzyregionalne, jako spójne i silne stanowisko, uzyskując w ostatnich dwóch latach sukces w postaci zapisów w kontrakcie dla siebie najważniejszych projektów. W 2014 roku zarządy województw Polski Zachodniej uzgodniły listę pierwszych ośmiu projektów kluczowych i podpisali list intencyjny skierowany do Minister Infrastruktury i Rozwoju. Były to:

1. Odrzańska Droga Wodna – modernizacja docelowo do IV klasy żeglowności na całej długości rzeki, a w pierwszej kolejności przywrócenie minimum III klasy żeglowności dla potrzeb transportu, ochrony przeciwpowodziowej

- i turystyki wodnej. Rozwój transportu wodnego towarowego z wykorzystaniem i rozbudową śródlądowych portów rzecznych.
2. Modernizacja linii kolejowych w ciągu CETC-ROUTE 65 – modernizacja linii kolejowej C-E 59 („Odrzanka”) relacji Szczecin–Kostrzyn–Zielona Góra–Wrocław–Międzyzlesie, w tym przywrócenie dopuszczalnej prędkości technicznej minimum 120 km/h; oraz modernizacja linii kolejowej E 59 relacji Świnoujście (z odgałęzieniem na Szczecin)–Poznań–Wrocław i E 30 Wrocław–Opole–Kędzierzyn Koźle, w tym perspektywiczne wprowadzenie dopuszczalnej prędkości technicznej 160–200 km/h.
 3. Dokończenie budowy drogi S 3 w ciągu CETC-ROUTE 65, w tym: budowa drugiej jezdni obwodnic Gorzowa i Międzyrzecza i odcinka Sulechów–Nowa Sól, budowa odcinka Nowa Sól–Legnica, rozpoczęcie budowy odcinka Legnica–Lubawka oraz dokończenie budowy odcinków Świnoujście–Szczecin.
 4. Dokończenie budowy drogi S 5 na odcinku Wrocław–Poznań–Bydgoszcz.
 5. Budowa drogi ekspresowej S 11 – przebudowa drogi krajowej nr 11 Kołobrzeg–Tarnowskie Góry, aby uzyskać parametry drogi ekspresowej.
 6. Ponadregionalne specjalistyczne centra usług medycznych – budowa lub rozbudowa i wyposażenie centrów onkologii w miastach wojewódzkich Polski Zachodniej. W Lubuskim projekt zakłada budowę Ośrodka Radioterapii w Gorzowie Wielkopolskim (docelowo jako części Gorzowskiego Centrum Onkologii) oraz rozbudowę Lubuskiego Ośrodka Onkologii w Zielonej Górze.
 7. Sieci energetyczne Polski Zachodniej – budowa m.in. linii przesyłowych 400 kV relacji: Dobrzeń–Pasikowice–Wrocław–Świebodzice–Mikołowa; Eisenhuttenstadt–Gubin–Zielona Góra–Polkowice–Czarna; Baczyna–Krajnik; Piła Krzewina–Żydowo–Dunowo.
 8. Współpraca ośrodków akademickich i przedsiębiorców Polski Zachodniej w celu komercjalizacji wiedzy – projekt ma na celu stworzenie efektywnych i trwałych ram współpracy pomiędzy partnerami naukowymi i gospodarczymi Polski Zachodniej, dzięki którym będą realizowane wspólne projekty na rzecz gospodarki⁸.

Podsumowanie

Podjęcie współpracy pomiędzy regionami i utworzenie silnego makroregionu Polska Zachodnia to z pewnością pozytywny przykład partnerskiego porozumienia, zapewniającego równość wszystkich stron. W systemie wdra-

⁸ Porozumienie z 2014 roku przekazane przez zarządy województw Polski Zachodniej ministerstwu rozwoju regionalnego Elżbiecie Bieńkowskiej.

zania Strategii Rozwoju Polski Zachodniej uwzględniono zasady: partnerstwa i współpracy, koordynacji, wieloszczeblowego zarządzania rozwojem Polski Zachodniej, podejmowania decyzji w oparciu o dowody, co zapewnia transparentne i podmiotowe procesy decyzyjne w ramach porozumienia. System koordynacji Polski Zachodniej oparty jest na współpracy rządu, Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju, podkomitetu ds. rozwoju regionalnego i wymiaru terytorialnego przy Komitecie ds. Umowy Partnerstwa, ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, zarządów województw Polski Zachodniej, partnerów działających na rzecz realizacji projektów i przedsięwzięć Polski Zachodniej. To decyduje o jednej polityce trzech szczebli: centralnego, regionalnego i lokalnego w tworzeniu i realizacji przedsięwzięć, co sprzyja efektywności w wydawaniu publicznych środków.

Streszczenie

Strategia Polski Zachodniej

Zgodnie ze światowymi zjawiskami globalizacji i integracji, a także procesami, według których coraz więcej podmiotów terytorialnych zaczyna łączyć się, tworząc megapodmioty, obserwujemy podobne zjawiska i procesy w Polsce, czego przykładem jest powstanie makroregionów: Polski Wschodniej i Polski Zachodniej. W artykule przedstawiam przyczyny powstania makroregionu Polska Zachodnia, który w 2010 roku powołały do życia samorzady województw: dolnośląskiego, opolskiego, lubuskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego. Zwracam uwagę na to, kto zamieszkuje ten obszar, jaki jest jego potencjał, a także na szczególne położenie makroregionu, które stało się filarem jego budowania – w oparciu o Odrę, transgraniczność, silne oddziaływanie jednego z największych biegunów wzrostu w Europie, jakim jest obszar metropolitarny Berlina. W artykule w zarysie charakteryzuję podstawowe dokumenty, które planują rozwój Polski Zachodniej, a także najważniejsze działania, które podjęto w ostatnich latach.

Słowa kluczowe: Polska Zachodnia, współpraca, makroregion, rozwój regionalny, potencjał, strategia rozwoju.

Summary

The Strategy of Western Poland

According to the world phenomena of globalization and integration, as well as processes according to which more and more territorial entities are starting to merge forming mega-subjects, we are observing similar occurrences and processes in Poland,

which the coming into existence of the macro-regions of Eastern Poland and Western Poland is an example of. In the article I present the causes of the uprising of the macro-region Western Poland, which in 2010 launched the self-government bodies of the following provinces: Lower Silesia, Opole Voivodship, Lubuskie Voivodship, Greater Poland and Western Pomerania. I pay attention to who is inhabiting this area, what its potential is, as well as especially the macro-region which became a pillar of its formation – leaning against the Oder, cross-border-ness, the strong influence of one of the greatest areas in Europe which contains the metropolis of Berlin. In the outline there are characteristics of basic documents which describe the development of Western Poland, as well as the most important actions which were undertaken in the final years of planning.

Keywords: West Poland, cooperation, macro-region, regional development, potential, development strategy.

Bibliografia

1. Dutkowski M., *Wykorzystanie potencjału gospodarczego-naukowego dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Zachodniej*, Szczecin 2011.
2. Dziemianowicz W., Szlachta J., *Diagnoza strategiczna Polski Zachodniej*, Geoprofit, Warszawa 2011.
3. Dziemianowicz W., Szlachta J., *Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej*, Geoprofit, Warszawa 2011.
4. Komornicki T., *Dostępność transportowa Polski Zachodniej*, Opole 2011.
5. Kozak M., *Turystyka i dziedzictwo kulturowe Polski Zachodniej*, Warszawa 2011.
6. Kryńska E., Arendt Ł., *Rynek pracy i kierunki wzrostu aktywności zawodowej ludności na obszarze zachodnich województw Polski*, Łódź 2011.
7. Kudłacz T., *Analiza pięciu strategii regionalnych województw Polski Zachodniej i problemów stykowych pomiędzy województwami Polski Zachodniej*, Zielona Góra 2011.
8. Małyшко O., *Bezpieczeństwo energetyczne Polski Zachodniej*, Szczecin 2011.
9. Paradysz J., Sztudynger J.J., *Prognoza podstawowych wskaźników społeczno-ekonomicznych dla Polski Zachodniej do 2020 r.*, Poznań 2011.
10. Rynio D., *Tworzenie wspólnych strategii rozwoju społeczno-gospodarczego na przykładzie Polski Zachodniej*, [w:] „Barometr Regionalny”, t. 12, nr 2, s. 141–148.
11. Sartorius W., *Spółczesność informacyjna w Polsce Zachodniej jako ważny element wykorzystania potencjałów rozwojowych*, Warszawa 2011.
12. *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej*, Warszawa 2014.
13. Struś M., *Obszary wiejskie Polski Zachodniej w warunkach dynamizacji zmian strukturalnych*, Wrocław 2011.